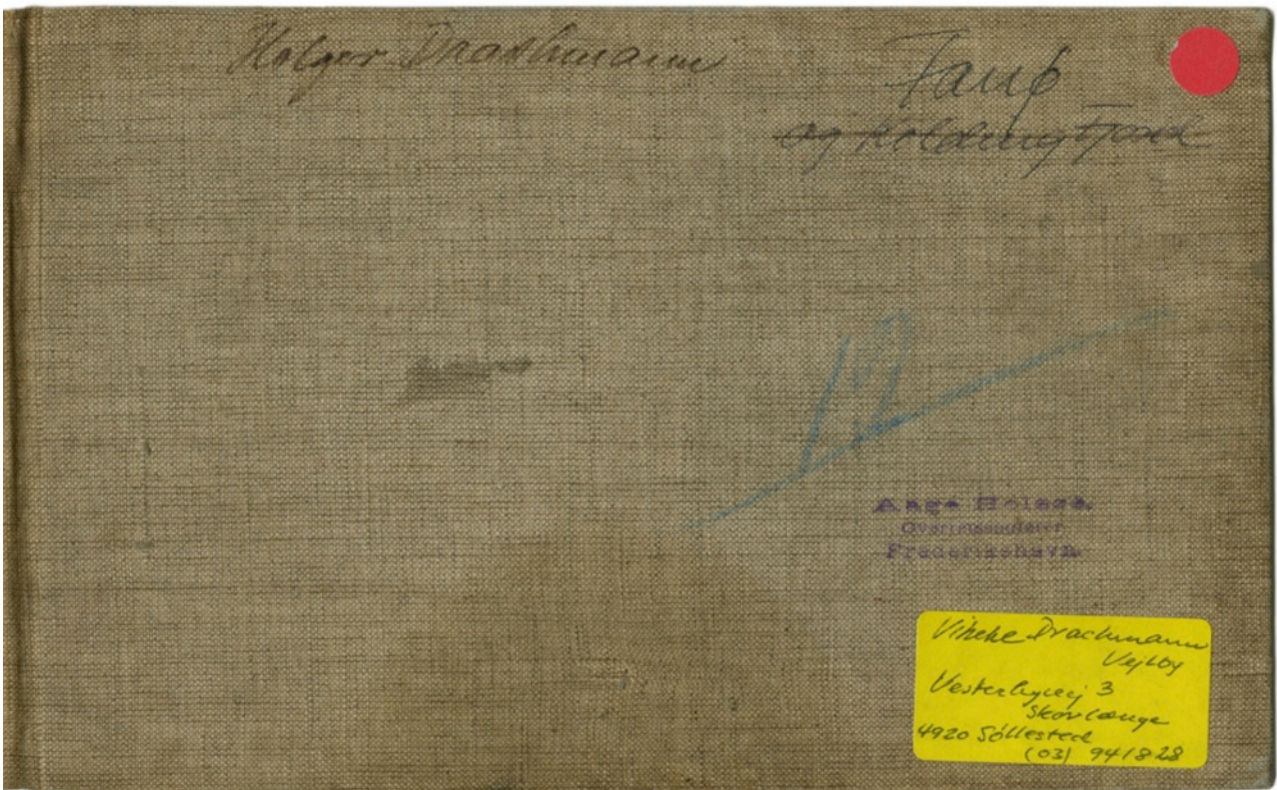
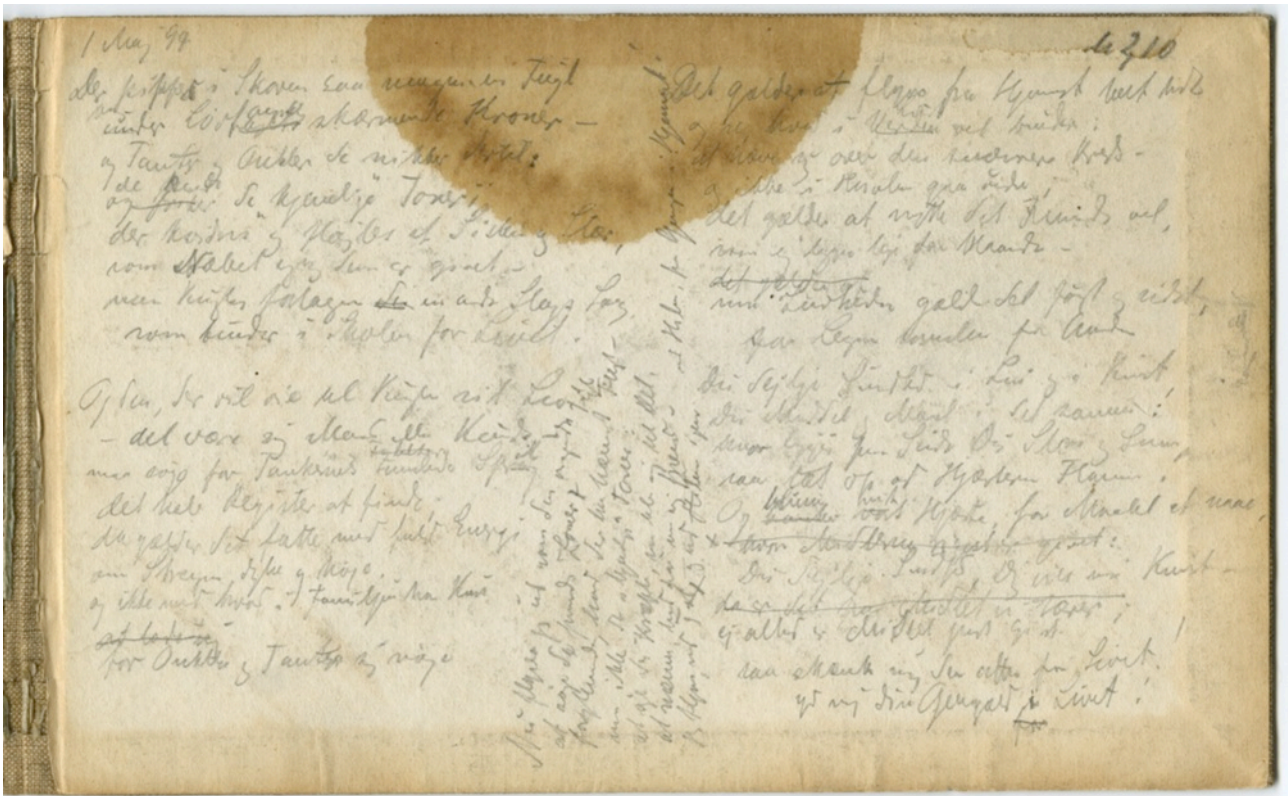

**Holger Drachmanns skitsebog tilhørende Fanø Kunstmuseum
gemte på en lille hemmelighed
- en skjult epilog til Betty Nansen**

Omslaget til Holger Drachmanns skitsebog fra Fanø. Gave fra Tage Sørensen til Fanø Kunstmuseum.

Den indvendige side af skitsebogens bind: 1. Maj 94. Der pippet i Skoven saa manges en Fugl.....

Da jeg for snart to år siden fik lejlighed til at studere Drachmanns skitsebog tilhørende Fanø Kunstmuseum, så jeg, at der på bindets indvendige side var skrevet et digt på fem vers. Drachmann, der ellers har en ganske letlæselig skrift, havde her skrevet temmelig sjusket og rodet, så det var med et vist besvær, at jeg fik renskrevet digtet, så godt som det nu var muligt. Første vers lyder:

*Der piper i Skoven saa mangen en Fugl
under Løvfangets skærmende Kroner –
og Tanter og Onkler de nikker dertil:
de kende de "hjemlige" Toner.
Der kvidres og fløjtes af Sikken og Stær,
som Næbet en Gang dem er givet –
men Kunsten forlanger en anden Slags Sang,
som bunder i Skolen for Livet.*

Det er jo meget godt og meget sødt alt sammen. Min tanke var, at det nok var et kærlighedsdigt til hans muse, Amanda, i Hamborg.

I disse efterårsuger sidder jeg nu med alle Drachmanns breve, notater og diverse artikler fra Politiken og de lokale aviser, hvorfra jeg efter bedste evne forsøger at krydsklippe og sammenredigere. Ud af det er der kommet følgende historie:

Den 28. april 1894 modtog Drachmann et brev fra sin gode ven, Peter Nansen, der var redaktør på Politiken, og som han i øvrigt skulle mødes med 14 dage senere på Fanø ved indvielsen af "Hotel Kongen af Danmark". Nansen skriver:

Kære Ven! [Holger Drachmann]

En ung smuk, elskværdig og meget talentfuld Dame, Frk. Betty Müller, beder Dig gennem mig, om Du, Din Sygdom til Trods, ikke skulde kunne og ville hjælpe hende, der, ligeledes syg, skal have en Sydrejse-Benefice, med en Epilog, som ikke behøvede at være mange Linjer, men vel sagtens helst maatte hav en smule Anspielung [hentydning] til Personen. Jeg kender din Evne til paa en Prik at ramme Meningen selv paa faa Antydninger og oplyser derfor kun ganske kortere: Frk. Müller, Datter af Maria Müller, debuterede i aar(?) paa Kasino som Dora¹, vakte straks megen Opsigt – er en djævl..(?) energisk og fanatisk lille Person – , og vandt sin store? Sejr ved Juletid i "Hjemmet", som den hjemvøndte Primadonna. Hun blev saa for en Maanedstid siden meget syg, hendes Bryst er ikke stærkt, og Lægerne har nu paabudt en xxrejse til Vestindien². For at faa Penge hertil, skal hun have sin Forestilling.

Du kender ikke den unge Dame, har jo altsaa ingen paagaende Grund til at hjælpe hende, uden forsaavidt Du sagtens ...? har lyst til at hjælpe en talentfuld Dame. Er det dig ikke nok, da betragt det som en personlig Tjeneste, Du gør mig.

Men, elskværdigste Holger, det gælder om at være hurtig. Senere end Torsdag (helst Onsdag) gaa det nok godt an, at Epilogen var her. Du bedes adressere den til mig.

*Med Weisz og Hendriksen havde jeg en lukullisk og hyggelig Middag. Véd Du, at der er Mulighed for, at vi alle besøger Dig i Pinsen paa Fanø? Bliv nu ikke vred over mit Plageri.
Din P.N. [Peter Nansen]*

¹ Dora i Victorien Sardou's "Dora" på Kasino (Casino) 27. august 1893. Kort tid efter spillede hun Magda i Sudermann's "Hjemmet"

² BN var blevet ramt af tuberkulose, og for at blive helbredt blev hun sendt på en rejse til Korsika, hvorfra hun vendte helbredt hjem.

Det lyder unægtelig dejligt med denne lukulliske middag med financier'en bag Kurhotellet, Sigmund Weisz fra Hamborg, xylograf F. Hendriksen (Drachmanns gode ven), der bla. udgav det velestimerede "Ude og Hjemme" og Nansen, men hvilken *epilog* er der mon tale om? Det sagde mig i første omgang ikke noget, og det kunne jo være så meget. Men to dage senere skrev Drachmann fra Kolding til sin Amanda, hvor han gjorde en uges ophold, inden han skulle videre til Fanø. I Kolding var Drachmann inviteret til at bo kvit og frit hos en hotelejer og velynder. Om dagen opholdt han sig meget ude på forlystelsesstedet Marielund. Brevet lyder:

Hotel Kolding,
Kolding, Dänemark.
1 Maj 1894
Mit kære søde lille Hjærte.
Det er i Dag den første Maj. Husker Du, hvad Heine siger herom – at den lumpneste Butikssvend har Ret til at være sentimental paa den Dag – hvor meget mere da en Digter?
Alligevel er jeg ikke sentimental. Solen har skinnet klart – Skyerne hvide – Himlen blaa – Træerne lysegrønne – og jeg har siddet flere Timer ude i en rar lille Skov paa en Bænk – og skrevet – hvilket? Et dejligt Digt til min lille ensomme Sangfugl? Ja det burde jeg. Men det blev til – "auf Verlangen" – en Epilog til en brystsvag Dames Benefice (Frk. Betty Müller, som skal sendes til Syden) paa Bestilling af hendes Ven Peter Nansen – der jo har gjort mig saa gode Tjenester i den sidste Tid.
Naa, jeg kender ikke den unge Dame – og Epilogen blev ogsaa derefter.
...
Nej nu vil jeg ikke mere. Men jeg vil F- tage mig ha' et lille Brev fra Dig. Ellers sender jeg Dig kun Politikerne – og dem har Du ikke megen Glæde af. Skriv, Elskede, til Din egen Holger.

"Et dejligt Digt til min lille ensomme Sangfugl?" Nej, digtet var denne gang ikke til Amanda, men derimod et bestillingsarbejde fra Nansen. Samme dag, den 1. maj, skriver Drachmann på fortrykt brevpapir fra "Hotel Kolding" tilbage til Nansen:

Kære Ven.
Hvis en anden end netop Du havde bedt mig derom – ganske bortset fra de Tjenester, Du har gjort mig – saa vilde jeg haft god Undskyldning i mit skøre Hoved, det som volder mig saa mange Bryderier i denne vanskelige Forårstid.
Men nu gik jeg ud i Skoven, hvor der var Læ for skarp Vind, og hvor Fuglene sang osv . . . med Notesbog og Blyant.
Her er Resultatet – et Forsøg paa en lille Ars Poetica, med Hilsen og Tak og Anspielung og det Hele. Jeg tror, Epilogen kan siges – og det er dens væsentligste Dyd. Havde jeg staaet den "unge, smukke og talentfulde Dame" nærmere, saa havde jeg gjort det bedre. Nu beder jeg hende – og Dig – tage til Takke. Jeg har været her et Par Dage – i Læ for de skarpe Vinde – og bliver her formodentlig Ugen ud. Haaber, Du fik mit sidste lille Brev fra Fanø og sender mig nogle "Midler". Paa Gensyn til Pinsen – klæd Dig varmt paa.
Mange hilsener din hengivne Holger Dr

"En epilog, en brystsvag dame, der er ung, smuk og talentfuld og med navnet Betty Müller"? Nu er der jo ikke så mange, der hedder Betty, og når nu Nansen er involveret, ja så må det vel være Betty Nansen, der er tale om? Det er det, men Nansen kom Betty først til at hedde, da hun i 1896 blev gift med den 12 år ældre Peter.

Læsninger i Dansk Kvindebiografisk Leksikon og diverse artikler i Politiken i april og maj 1894 gav mig svaret: Betty Müller, der på Casino fik et overbevisende gennembrud i skuespillet "Hjemmet", fik konstateret tuberkulose og måtte i sommeren 1894 på et længere kurophold på Korsika. For at hjælpe og hylde hende, ville Politiken arrangere en velgørenhedsforestilling, hvor hun ville optræde i "Hjemmet" for sidste gang.

"Forestillingen sluttes med en Epilog af Holger Drachmann, fremsagt af Beneficiantinden", skrev Politiken den 5. maj. Dagen efter fulgte avisen op med: "Aftenen endte med Beneficiantindens nydelige og bevægede Fremsigelse af den ualmindelig smukke Epilog, som man vil kunne læse andet Steds i Bladet".

Den epilog måtte jeg naturligvis se, for det skulle vel ikke være...? Jo, det var det! Epilogen viste sig at være det digt, som Drachmann sad og skrev i den skitsebog, der mange, mange år senere kom på Fanø Kunstmuseum, *"hvor den endnu er at se, dersom ingen har taget den. Se, det var en rigtig historie!"*, som en ikke ukendt ældre kollega til Drachmann ville have sagt det!

Læs nu selv digtet og tænk på Betty Nansen, hendes sygdom og skuespillet "Hjemmet"!

Per Hofman Hansen

29. oktober 2014

Jeg henviser også til min bog:

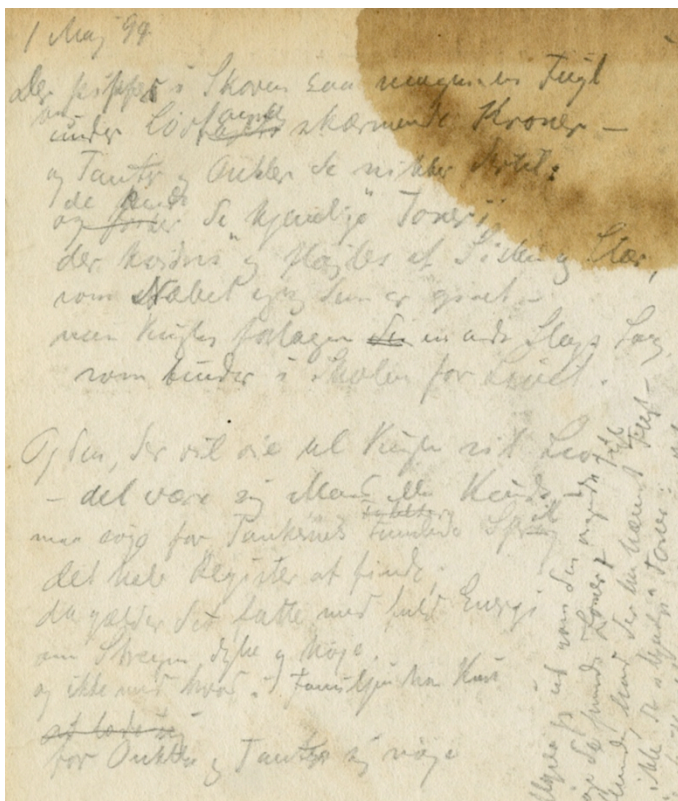
Holger Drachmann på Fanø. Skildret i malerier, skitser, breve, rejsebeskrivelser, digte og samtidige dokumenter. Udgivet af Fanø Kunstmuseum, 2015. ISBN 978-87-993729-1-1

Der pipper i Skoven saa mangen en Fugl

Epilog til Frk. Betty Müllers Beneficeforestilling i Casino 5. maj 1894.

Trykt i Politiken 6. juni 1894.

Holger Drachmanns original til digtet
"Der pipper i Skoven saa mangen en Fugl"
skrevet indvendig på permen til den skitsebog,
der i dag befinder sig på Fanø Kunstmuseum i
Sønderho.

Epilog.

Fremsagt af Frk. Betty Müller ved hendes
Beneficeforestilling i Aftes.

Der pipper i Skoven saa mangen en
Fugl
bag Løvfangets skærmende Kroner —
og Tanter og Onkler de nikker dertil:
de kender de „hjemlige“ Toner.
Der kvidres og fløjtes af Sikken og Stær,
som Næbet en Gang dem er givet —
men **Kunsten** forlanger en anden Slags
Sang,
som bunder i Skolen for Livet.

Og den, der har viet til Kunsten sit Liv,
— det være sig Mand eller Kvinde —
man søge for Tankernes tumlende Spil
det hele Register at finde;
da gælder det fatte med fuld Energi
om Strængene dybe og høje
og ikke med hvad i Familien har Kurs
for Onkler og Tanter sig nøje.

No 210

Det gælder at flyve fra Hjemmet helt tidt
 og sé, hvad i Livsdybet bunder:
 at læve sig over den snævrere Kres
 og ikke i Hvirvlen gaa under;
 det gælder at nytte det Fremmede vel,
 som ej ligger lige for Haanden —
 men Sundheden gælder det først og
 sidst
 for Legem saavel som for Aanden.

Du dejlige Sundhed i Liv og i Kunst,
 Du Middel og Maal i det samme:
 hvor ligger paa Sinde Du Store og
 Smaa
 saa tæet op ad Hjerternes Flamme!
 Dog blusser mit Hjærte for Maalet
 at naa,
 ej altid just Midlet er givet:
 Du dejlige Sundhed, Dig vies min
 Kunst —
 saa yd mig din Gengæld i Livet.

Nu flyver jeg ud som den vingede Fugl
 at søge de fremmede Zoner,
 forglemmende, hvad der har hæmmet
 min Flugt —
 men ikke de hjemlige Toner:
 at øge de Kræfter, der blev mig til Del,
 at næmme, hvad før var mig fremmed,
 jeg flyver med Tak, og jeg kommer igen
 med Hilsen — paa Gensyn — i
 „Hjemmet.“

1ste Maj 94.
 Holger Drachmann.

at vænne sig til at flyve
 og sé, hvad i Livsdybet bunder:
 at læve sig over den snævrere Kres
 og ikke i Hvirvlen gaa under;
 det gælder at nytte det Fremmede vel,
 som ej ligger lige for Haanden —
 men Sundheden gælder det først og
 sidst
 for Legem saavel som for Aanden.

at vænne sig til at flyve
 og sé, hvad i Livsdybet bunder:
 at læve sig over den snævrere Kres
 og ikke i Hvirvlen gaa under;
 det gælder at nytte det Fremmede vel,
 som ej ligger lige for Haanden —
 men Sundheden gælder det først og
 sidst
 for Legem saavel som for Aanden.

Nu flyver jeg ud som den vingede Fugl
 at søge de fremmede Zoner,
 forglemmende, hvad der har hæmmet
 min Flugt —
 men ikke de hjemlige Toner:
 at øge de Kræfter, der blev mig til Del,
 at næmme, hvad før var mig fremmed,
 jeg flyver med Tak, og jeg kommer igen
 med Hilsen — paa Gensyn — i
 „Hjemmet.“

1ste Maj 94.
 Holger Drachmann.